

de Tekst indeholder kortfattede Oplysninger om Mindesmærkerne; fyldigst er Oplysningerne for de 81 historiske Mindesmærkers Vedkommende.

G. Ht.

Géographie Universelle, udgivet under Direktion af P. Vidal de la Blache (†) og Lucien Gallois. 4. Bind: Europe centrale af Emm. de Martonne. (20×29 cm, 845 S., 187 Kort og Figurer i Teksten, 307 Fotografier paa 136 Tavler og 4 farvetrykte Kort). Librairie Armand Colin, Paris 1930-31.

I „Géographie Universelle“'s to sidst udkomne Bind (Tome 4) behandler den bekendte Parisergeograf Emm. de Martonne Mellemeuropa. Det er blevet et digert Værk paa næsten halvniende Hundrede Sider og med omtrent et halvt Tusinde Billeder og Kort.

Europe centrale! Ja, hvad forstaas der egentlig ved det? Hverken terrænæssigt, klimatisk, plantegeografisk eller etnografisk er Mellemeuropa et naturligt Landomraade. Store Modsætninger gør sig tværtimod gældende inden for dets „Grænser“, hvordan man saa end vil bestemme disse: gamle og unge Foldebjerge, Lavland med glaciale og andre Dannelser — oceanisk og kontinentalt Klima — Steppe- og Skovland — et Virvar af Folk, der er vidt forskellige i Henseende til Sprog, Kultur og Religion. Heller ikke politisk-geografisk udgør Mellemeuropa et naturligt Omraade, hvis man dermed vil forstaa noget i Retning af politisk Enhed eller blot Samhørighed.

Intet Under derfor, at Redaktionen af Géographie Universelle — sel sagtens i Samraad med Medarbejderne — ved Planlægningen af Værket valgte den praktiske Løsning: ved Mellemeuropa at forstaa den centrale Gruppe af Stater paa det europæiske Kontinent — uden spidsfindige Tillæmpninger eller Forsøg paa at forklare noget, som ikke kan forklares; naar et Omraade hverken paa den ene eller anden Maade er eet, synes det kun rimeligt at lade det rent politiske danne Grundlaget for Afgrænsningen, saa meget mere som det vil være næsten umuligt — eller i hvert Fald adskilligt vanskeligere — at behandle Europas, specielt Mellemeuropas erhvervsgeografiske Forhold uden om de politiske Grænser og Toldmure. Samme Fremgangsmaade har da ogsaa de danske Geografer, Professorerne M. Vahl og Gudmund Hatt benyttet i „Jorden og Menneskelivet“, hvor Begrebet Mellemeuropa slet ikke findes og ikke savnes. I W. Ules Geografi, der ogsaa er udgivet paa Dansk („De fem Verdensdele“, Baltisk Forlag, Kbhvn. 1928) vil man derimod forgæves søge efter f. Eks. Czechoslovakiet, der er behandlet paa 3—4 forskellige Steder, og det forudsætter en ikke ringe Viden og geografisk Indstilling, hvis Læseren, der gerne vil vide noget om Landet, skal have

Held til at finde netop disse Steder. I Værker, der henvender sig til et større Publikum og ikke blot til Faggeografer — og det gør alle de tre nævnte — er det i Virkeligheden en Utilbørighed i den Grad at tilsidesætte det politiske.

Man vil derfor ogsaa forstaa, at den geografiske Karakteristik, som Emm. de Martonne i Indledningskapitlet søger at give af det Omraade, som det er blevet hans Opgave at skildre, holdes i meget vage Udtryk. For ham bliver Mellemeuropa et heterogent Overgangsomraade uden bestemte naturlige Grænser, et Omraade, der kun har det fælles, at det ligger midt i Europa. I denne Henseende adskiller han sig ikke uvæsentlig fra de tyske (og østrigske) Geografer (J. Partsch, F. Machatschek, A. Hettner, G. Braun o. a.), der hver for sig er stive i at definere, men ikke kan blive enige om, hvor Grænserne skal drages.

Mellemeuropa er — fortsætter de Martonne — mindre kompakt end Østeuropa, men ogsaa mindre sønderdelt end Vest- og Syd-europa, det er hverken saa udpræget kontinentalt som Rusland eller saa oceanisk som Vesteuropa, men det frembyder paa den anden Side større klimatiske Modsætninger end de to andre Omraader; det er et i politisk Henseende ret ustabil Omraade, mindre fremskredet i Udvikling end Vesteuropa, men langt forud for Østeuropa.

Som saa almindeligt i franske Værker begyndes med en kortfattet Gennemgang af Klimaet med Isotermekort (for hver Grad), Nedbørskort og Kort over Cyclonbaner, hvor iøvrigt Maanedsnavnene Januar, April, Juli og Oktober er glemt (findes angivet i Forf.s *Traité de Géographie physique*).

Hvor ringe Betydning de Martonne tillægger selve Begrebet Mellemeuropa, fremgaar tydeligt af hans Fremstilling af Terrænet, der behandles i fire selvstændige Hovedafsnit: Alperne, Karpaterne, det hercyniske Flageland og Lavlandene. Bedst er Fremstillingen af de alpine og hercyniske Landskaber. Teksten er ledsaget af Kort, Profiler og Billeder, der i høj Grad letter Tilegnelsen af det — i hvert Fald for Alpernes Vedkommende — ret vanskelige Stof. I et særligt Kapitel behandles Hydrografien med speciel Gennemgang af nogle Hovedfloder: Rhinen, Elben Vistula og Donau — men hvorfor ikke Weser og Oder? Det plantegeografiske Afsnit er bl. a. ledsaget af et Jordbundskort og et Vegetationskort med stærk Fremhævning af Plantevæxstens Afhængighed af pædologiske Forhold.

Hidtil har Emm. de Martonne bevæget sig paa et neutralt og ufarligt Omraade — det fysiografiske. Med Omtalen af Befolkningen kommer han til et mere delikat Emne. Man kunde vente, at det for en Franskmand maatte være ret vanskeligt at give en ob-

jektiv Fremstilling af netop Centralmagternes Befolkningsforhold. Enhver uhildet Læser maa dog vist indrømme, at dette imidlertid er lykkedes for Forfatteren, og det træder ikke mindre stærkt frem, hvis man sammenligner nærværende Værk med tyske Geografers Bøger om samme Emne. Der er maaske nok enkelte Passager, som vil falde en tysk Pangerman for Brystet, men for os andre synes det, at de Martonne ikke blot har villet, men ogsaa haft Held til at gøre Ret og Skel i det vanskelige Spørgsmaal.

Forfatteren skelner skarpt mellem Race og Folk og tillægger iøvrigt ikke de mere eller mindre teoretiske Racer nogen videre Betydning ud fra den Opfattelse, at vi alle — racemæssigt set — er Bastarder; vi er saaledes langt borte fra Tyskernes „Gud særlig velbehagelige germanske Race“. Hvad der betyder noget for Geografien er Folket, Nationen, som er bestemt ved sproglig, religiøs, økonomisk og historisk Samhørighed og Fællesskab. Derfor gaar Forfatteren i sin Fremstilling tilbage til forhistorisk Tid og fremhæver yderligere Terrænets, Klimaets og især Vegetationens Betydning for Menneskenes Udbredelse efter Istiden, et meget læseværdigt Afsnit (pag. 99 ff). I Tilknytning hertil nævnes de vigtigste Handelsruter. Det sidste Kapitel i Indledningen beskæftiger sig med de enkelte Folk og Stater i Mellemeuropa, en mesterlig skrevet Afhandling, som har Bud til vide Kredse.

Resten af Værket — og det er langt den største Del — er helliget de enkelte Stater, og der begyndes med Tyskland, den største baade i. H. t. Areal og Befolkning. Man forbavses maaske straks over, at Indledningskapitlet hedder „Stat og Folk“, men dette er dog i nøje Overensstemmelse med hele Værkets Anlæg, hvor det politiske er lagt til Grund. Derefter beskrives de enkelte naturlige Omraader, de geografiske Landskaber, — man mærker, at Forfatteren kender de fleste af Selvsyn. Hovedvægten er lagt paa det geomorfologiske — eller om man vil det genetiske morfologiske —, men det er dog intimt forbundet med det erhvervsgeografiske, og hertil slutter sig en ofte ret udførlig Omtale og Karakteristik af de større Byer og Industricentre (Køln 2, Hamburg 3, Berlin 9 Sider), ledsaget af ypperlige og klare Kort, der bl. a. illustrerer Fortid og Nutid og viser den rivende Udvikling, der har fundet Sted i Løbet af faa Aar; man sammenligne f. Eks. Duisburg—Ruhrort 1894 og 1927 (Fig. 46 og 47). Selv der hvor en By kun faar nogle faa Linier, er den karakteriseret paa en saadan Maade, at man bogstavelig talt ser den for sig (Gelsenkirchen, pag. 204).

Efter Gennemgangen af de naturlige Landskaber følger atter et

Par almindelige Afsnit, hvori der gives en samlet Fremstilling af Erhvervslivet.

Paa samme Maade behandles nu de andre Stater — Schweiz, Østrig, Ungarn, Czechoslovakiet, Polen og Rumænien — de fysiske Sider belyst ved geologiske Profiler, Strukturkort og Blokdiagrammer, de økonomiske ved Prikkort, Kurver og Byplaner — foruden selvfølgelig ved godt valgte og smukt reproducerede Fotografier. At gaa i Detailler er umuligt, men et Par enkelte Punkter skal dog fremhæves. Under Schweiz er bl. a. Byernes Turistbetydning kartografisk anskueliggjort (Fig. 98); instruktivt er ogsaa et Kort (Fig. 107), som fremstiller Jernbanetrafikken, af hvilket man faar et stærkt Indtryk af det nordlige Schweiz' dominerende Betydning i erhvervsgeografisk Henseende, medens man nærmest studser over saa ringe en Rolle, Simplonbanen spiller.

Behandlingen er meget udførlig — Rumænien f. Eks. skildres paa 112 Sider —, og hvert Afsnit slutter med indgaaende Litteraturhenvisninger.

Slutningskapitlet betegner Højdepunktet i hele Værket; det giver et Resumé, som i faa Linier viser, hvorledes de forskellige kulturelle Udviklingstrin, paa hvilket de 7 Stater faktisk staar, er historisk-geografisk betinget. Man kunde ønske det udgivet som Særtryk. Faa Geografer spænder over saa mange Omraader som de Martonne. Hans Hovedfelt er den fysiske Geografi; hans Skildring af Centraleuropa i det hele taget viser ham som en betydelig Anthropogeograf, Afsnittene om Befolkning og Slutningen som en fremragende Geopolitiker.

Fremstillingen er typisk fransk. Mon man paa noget andet Sprog vilde være i Stand til at skrive et saa lødigt videnskabeligt Værk i et saa let flydende Sprog, at man bogstavelig talt bliver revet med under Læsningen.

Med „Europe centrale“ har vi da faaet et Arbejde, som i den kommende Tid vil staa som Hovedværket om Mellemeuropa og som Mønsterværk inden for den regionale geografiske Litteratur.

Einar Storgaard.

Geodætisk Instituts Kort over Grønland, Blad 1-3, 1:250,000, 1932.

Map of North Greenland, Scale 1:300,000, Surveyed by Lauge Koch in the years 1927—23, published by the Geodetic Institute of Denmark 1932.

Østgrønland mellem 70° og 77° n. Br. Efter de nyeste Kilder, deri indbefattet Opmaalinger og Rekognosceringer udført af Lauge Koch 1932. Maalestok 1:1000,000, 1932.